

## הרב ינון ויסמן

## ספק טמאה

(ירושלמי חלה פ"ג ה"ב)

הגמרא הקשתה "א"ר יונה תרתין מילין תני ר' חייא רוב' ואינון פליגין חדא על חדא טבל מנינו בחולין וכל הספק פוסל את התרומה ופוסל את החולין מלעשות תרומה. וקשיא אם טבל (ממנו) [מנינו] בחולין למה לי פוסל את [התרומה] ואת [החולין מלעשותן תרומה] והא מנינו (בתרומה) [בחולין]".

ויש להבין את הקושייה, וכן את הסתירה בין המשניות, כיון שבפשטות מדובר על ספק טומאה שמטמאה בחולין. ואם כן אין קשר לחולין הטבולין לחלה כחלה. ורק בבבלי בנדה (ו): ברורה הקושייה, שכן שם מובאת הברייתא, שאומרת שמדובר בספק טומאת חלה, כלומר ספק שאינו מטמא בחולין. (וברידב"ז הביא גרסא בשם הגר"א שגורס גם בירושלמי את דברי הבבלי עם הברייתא הנ"ל). ועוד קשה בירושלמי, שעיקר התרוץ אינו מופיע, ורק אומר שהקושיא קשה גם על המשניות ולא רק על ר' חייא.

ובהמשך הגמרא "אמר רב ששת דרבי עקיבה היא דרבי עקיבה אמר יעשנה בטומאה ואל יעשנה קבין. אמר רבי זעירא דברי הכל היא יעשנה קבין בספיקן" והסביר הפנ"מ "כלומר אף להת"ק אתיא דאיכא למימר לדידיה דמאי יעשנה בטומאה דקאמר הכא יעשנה קבין בספיקן כלומר לא שיעשנה בטומאה ממש ויפריש החלה טמאה אלא שישאיר אותה בספק טמאה כמות שהיא ויעשנה קבין קבין פחות מכשיעור ולא יצטרך להפריש חלה וכת"ק דהתם". ולא ברור, שאם זו הכוונה יעשנה בטומאה, שימשיך לעשותה בטומאה, אלא שיעשה קבין, א"כ מה הכוונה יעשנה בטהרה (אם כבר גולגל). ואין לומר שאת הראשונה יכול לטמא, ואת השניה לא יטמא, ומ"מ יעשה קבים, כיון שאם עושה קבים, א"כ אין משמעות לזמן הגלגול, שמכיון שאינו מפרשי חלה, אין משמעות לגלגול, אלא תלוי בשאלה אם מותר לגרום טומאה לחולין שבא"י.

ובהמשך הגמרא "רבי יוסי בשם רבי הילא בדין היה שיטמא אדם טבלו דבר תורה דכתיב [במדבר יח ח] ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומתי. תרומה צריכה שימור אין הטבל צריכה שימור. מה אני מקיים [שם כח] ונתתם ממנו את תרומת ה' לאהרן הכהן. עשה שינתן לו לאהרן הכהן בכהונתו. וכאן הואיל ואין את יכול ליתנו לכהן בכהונתו רשאי את לטמאותו". והסביר הפנ"מ "ומשום הכי ברישא תעשה בטומאה ומשגלגלה דהו חולין טבולין לחלה רבנן גזור בה שתעשה בטהרה כדפרישית טעמא במתני' והשתא מתני' ככ"ע אתיא". וקשה, שאם זה הטעם, מדוע מודים חכמים לר"ע, שאף אם מותר לטמא, כיון שהכהן ממילא אינו נהנה, מדוע לא יעשה קבים, וכמו בחלה טמאה ודאית שהכהן אינו נהנה, ועושה קבים.

כתב רש"י (שם) "תעשה בטומאה – אם ירצה יטמאנה ביד דסוף סוף חלת ספק היא ולא תאכל", והוא ע"פ הירושלמי אצלנו. אולם בהמשך כתב "תעשה בטהרה – בכלים טהורים ואל יטמאנה ביד ואף על פי דסוף סוף חלתה אסורה אסור לטמאה ביד הואיל ונגמרה מלאכתה לחלה אסור לגרום לה טומאה ודאית דכתיב ואני נתתי לך את משמרת תרומותי ודרשינן בבכורות (דף לד) שתי תרומות במשמע טהורה ותלויה ואמר קרא שומרנה", ומשמע שהאיסור הוא גזה"כ מיוחדת, אבל אין את הטעם שלא להפסיד את הכהן מלאכול, כיון שלא שייך. ומשמע שלאחר שהוטבלה ישנו איסור, והגזרה של הפסד כהן היא רק קודם שהוטבלה. וכ"כ הרע"ב במשנה.

כתב הרמב"ם (ביכורים פ"ח ה"י) "עיסה שנולד בה ספק טומאה קודם שתתגלגל יעשנה בטומאה לפי שמותה לטמא חולין שבא"י ותשרף חלתה, נולד לה אחר שנתגלגלה ספק טומאה שודאה מטמא את החולין מן התורה יגמרה בטהרה שכל שודאה מטמא את החולין גזרו על ספיקו בחולין הטבולים לחלה שלא יטמאו אותן הואיל ונטבלו לחלה ותהיה החלה תלויה לא נאכלת ולא נשרפת".

כתב הכס"מ "וכתב הר"י קורקוס ז"ל שהלשון הכתוב בספרי רבינו שכל שודאו מטמא את החולין גזרו על ספיקו בחולין הטבולים לחלה שלא יטמאו אותם ט"ס הוא וצריך להיות גזרו על ספיקו בחולין הטבולים לחלה שיטמאו אותם והוא ליתן טעם לדין שכתב בסוף דבריו שחלתה תלויה כי להיות ודאו חמור החמירו בספיקו להיות החלה תלויה ואסורה ליאכל משא"כ בטבולת יום שחלתה טהורה לפי שודאה קל לא החמירו בספיקה אפילו בטבולה לחלה כיון דמדינא לאו כחלה דמו ואף ע"פ שלשון רבינו נראה שבא לתת טעם למה שכבר הזכיר דיגמרה בטהרה א"א שתהיה זו כוונתו מכח הסוגיא דפרק קמא דנדה הנזכר וגם ממקומו הוא מוכרח דאדרבה כל הטומאה יותר קלה ראוי לומר בספיקה יגמור בטהרה שכיון שמן התורה אין כאן טומאה איך יגמרה בטומאה אלא ודאי מה שהצריכו ספק שודאו מטמא את החולין להיות חלתה טהורה הוא שהצריכו כן ועל סוף הלשון סמך רבינו עכ"ל". וכתב עליו מה"פ "ואין כאן הכרח להגיה כלל אלא דה"ק שלא יטמאו אותן בידיים בטומאה ודאית אלא צריך שיגמרונו בטהרה ובמה שכתב א"א שתהי' זו כוונתו מכח הסוגיא דפ"ק דנדה גם משם אין הכרח לפירושו ואין להאריך כי מבואר הוא כוונת דברי הרמב"ם לפי הנלמד מהאי סוגיא בענין האי כלל הנזכר".

ובהלכות שאר אבות הטומאה (פי"א ה"ט"ז) כתב הרמב"ם "כל דבר שודאו מטמא את החולין מן התורה גזרו על ספיקו בחולין הטבולים לחלה שתעשה אותה העיסה בטהרה, ומפרישים ממנה חלה וחלתה תלויה לא נאכלת ולא נשרפת". וכאן משמע כמה"פ, שהגזרה היא גם על עשייתה בטהרה. ויש להבין שהרי סברת הכס"מ ברורה.

ונראה שמחלוקתם בטעם שאסור לטמא חולין, שהכס"מ הבין כטעם הבבלי וכפי שכתב רש"י שיש איסור עצמי בלטמא את הטבל, ומה"פ הבין כירושלמי, שכל הטעם הוא בגלל הפסד כהן, ולכן אין צריך לגזור שלא יטמאו את הספק, כיון שישנה גזה"כ. אולם לפי מה"פ

שכל הטעם שאסור לטמא הוא בגלל הפסד כהן, הרי שכיון שאין הפסד כהן צריך לגזור שלא יטמאו אותה.

והנה גזה"כ שהביא רש"י מדברת רק על תרומה ממש וספק טומאה ממש, אך רש"י דבר גם על חולין הטבולין לחלה. ולפ"ז ניתן להבין את שאלת הירושלמי, שכן מוכח מהמשנה עצמה (גם ללא הברייתא) שחולין הטבולין לחלה הם כחלה, כי אחרת אין איסור לטמאם במקום שאין הפסד כהן.

ולפ"ז בסוף הגמרא שכשמביאים את דעת ר"י משום הפסד כהן, הכוונה לומר שאין הטעם משום חולין הטבולין לחלה, והאיסור לטמא הוא דאורייתא, אלא כל האיסור הוא שום הפסד כהן, ורק שחז"ל גזרו גם בתרומה מסופקת, שמא יטמא במקום שאינו מסופק, אלא שגזרו דווקא אם כבר התגלגלה.

ובפנ"מ הקשה על הרע"ב שכתב "דכל שודאו מטמא לחולין בהא הוא דגזרו על ספקו בחולין הטבולין לחלה וכ"כ הרמב"ם בפ"ח מהל' בכורים בהל' י' בדין זה אבל בעלמא נקטינן דחולין הטבולין לחלה לאו כחלה דמו לענין טומאה אלא כחולין גרידא חשיבי וכמו שנתבאר בסוף פ' דלעיל. והר"ב שכתב כאן בסתימות דחולין הטבולין לחלה כחלה דמו לא הי' לו לכתוב כן", ולפמש"כ ברור, שכתב כמסקנת הירושלמי, ולא כבבלי.

אולם ברמב"ם לא מוזכרת סברא זו של הפסד כהן. ומשמע שפסק כבבלי, אולם מדבריו בהלכות שאר אבות טמאה משמע שכן פסק כרש"י וכמש"כ מה"פ. וצ"ע.

